

Yazar Bilgileri

Author(s)

Doktora Öğrencisi
Merve Sultan Akçakaya
AYBÜ, Sosyal Bilimler Enstitüsü
merve.sultan4295@gmail.com
ORCID: 0000-0002-3313-8861

Künye Bilgisi

Schumacher, E.F. (2018). *Küçük Güzeldir Önceliği İnsana Veren Bir Ekonomi Anlayışı*. Çev. Osman Çetin Deniztekin, Varlık Yayınları, İstanbul.

Imprint Information

Schumacher, E.F. (2018). *Small Is Beautiful: A Study of Economics As If People Mattered*. Translator: Osman Çetin Deniztekin, Varlık Publication, İstanbul.

Makale Tarihleri History of Article

Geliş Tarihi /Received
08.04.2022

Kabul Tarihi/Accepted
22.06.2022

Anahtar Kelimeler / Keywords

Ernst Friedrich Schumacher / Ernst Friedrich Schumacher
Ekonomi Sosyolojisi / Economy Sociology
Kapitalizm / Capitalism
Kitap İncelemesi / Book Review

Teşekkür, Çıkar Çatışması ve Katkı Oranı Beyanı

Statement of Acknowledgment, Conflict of Interest and Contribution Rate

- Çalışmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Atıf / Citation

Akçakaya, M. S. (2022). Küçük Güzeldir Önceliği İnsana Veren Bir Ekonomi Anlayışı. *Olgu Sosyoloji Dergisi*, 1(1), ss. 37-40.

DOI

Dergimiz henüz DOI hizmeti vermemektedir.
Our journal does not yet provide DOI services.

Değerlendirme

18. ve 19. yüzyıllarda, Endüstri Devrimi'nin etkisiyle yeniden şekillenen üretim teknikleri, tüm dünyada önemli bir takım gelişmelerin yaşanmasına zemin hazırlamıştır. Özellikle Batı Avrupa'da yaşanan gelişmeler, dünya genelinde topyekûn değişimlerin habercisi olmuştur. Buhar gücüyle çalışan makinaların icadı, doğada bulunan hammaddelerin (kömür, demir, petrol vs.) işlenmesi ve fabrikalardaki üretim faaliyetlerinin artması gibi önemli etkenler, endüstri çağının başlangıç sebepleri arasında gösterilmektedir. Söz konusu etkenler, üretim tekniklerinde ve ülkelerin ekonomik yapısında köklü değişimler yaratmıştır. Ancak Endüstri Devrimi yalnızca ekonomik yapıyı değil, aynı zamanda toplumsal yapıyı da derinden etkilemiş ve her alanda büsbütün değişimler yaratan sonuçlar meydana getirmiştir. Kırsal bölgelerden kentlere yoğun göç hareketlerinin başlaması, işçi sınıfının doğması, bilimsel ve teknik ilerlemelerin hız kazanması, çevre sorunlarının yaşanması ve kapitalizmin ya da sömürgecilik faaliyetlerinin yayılması gibi çeşitli faktörler, toplumsal yapının dönüşmesine neden olmuştur. Toplumsal hayatta meydana gelen bu değişimlere dair oldukça fazla tartışma gündeme gelmiştir. İlgili tartışmaların her biri farklı konuları ihtiva ediyor olsa da genel olarak düşünürler, kapitalist ekonomik sistemin yarattığı sonuçlar üzerine odaklanmışlardır. Bu noktada E. F. Schumacher'ın kaleme aldığı 'Küçük Güzeldir' isimli çalışma da yeni ekonomik modelin doğurduğu sonuçlar üzerinde duran önemli bir eser olarak karşımıza çıkmaktadır.

Schumacher'a göre Endüstri Devrimi'nden sonra meydana gelen bilimsel ve teknolojik gelişmeler insanlar arasında, özellikle de işçi sınıfı ile sermaye sahipleri arasında, belirgin bir eşitsizliğin doğmasına neden olmuştur. Kapitalist ekonomik sistemin hem insanlar üzerinde hem de doğa üzerinde olumsuz ve yıkıcı etkilerinin olduğunu düşünen Schumacher, alternatif bir ekonomik model arayışına girmiştir. Bunun akabinde II. Dünya Savaşı'ndan sonra, dünyada yayımlanan en iyi 100 eser arasında yer alan Küçük Güzeldir isimli çalışmasını yayımlamıştır. Söz konusu eserde, kapitalist ekonomik sistemin yol açtığı sorunların ne olduğuna dair çok boyutlu bir perspektif sunmakta ve bu konuda birtakım çözüm önerilerinde bulunmaktadır. Özellikle Schumacher eserinde, kapitalizmin temel mottosu olan daha fazla büyüme hedefine karşılık; küçük güzeldir ilkesini gündeme getirmiştir. Schumacher'ın öne sürdüğü bu ilke, kapitalizmin olumsuz etkilerini anlamak adına oldukça önemli görülmektedir. Daha fazla büyümeyi ve kâr elde etmeyi temel ilke haline getiren kapitalist sistemin, doğa üzerindeki etkilerinin son bulması gerektiğini savunan Schumacher, eserinde doğanın sürdürülebilir yapısıyla uyumlu bir ekonomik model geliştirmek gerektiğinin altını çizmektedir. Bu nedenle Schumacher'ın eseri, yayımlandığı günden bu yana minimalist akımlara ve çevre hareketlerine önemli bir referans kaynağı haline gelmiştir.

Küçük Güzeldir adlı eser, ilk olarak 2010 yılında Varlık Yayınları'ndan mütercim Osman Deniztekin tarafından çevrilmiştir. Söz konusu eser, temelde dört ana bölümü içermektedir. Birinci bölümde yazar, kapitalist toplumlardaki çeşitli problem alanlarına değinmektedir. Schumacher'ın, modern kapitalist toplumlarda problem olarak gördüğü meselelerden ilki, üretim sorunudur. Ona göre endüstri toplumunun en büyük yanlışlarından biri, üretim sorununun çözülmüş olduğuna yönelik algıdır. Schumacher'e göre Sanayi Devrimi'nden sonra hızla gelişen bilimsel ve teknik ilerlemeler, insanlarda sınırsız bir güç yanılgısının doğmasına neden olmuştur. Modern insan, kendisini doğanın bir parçası olarak değil, doğayı egemenliği altına almaya çalışan bir güç olarak görmeye başlamıştır. Her ne kadar insanlar, kapitalist toplumun en önemli varlık göstergesi olan sermayeyi yalnızca kendi kazanımları olarak görmeye başlamış olsa da; aslında, çağdaş insanın sahip olduğu sermayenin önemli bir kısmı doğadan karşılanmaktadır. İnsanlar doğal sermayeden sağladıkları kaynaklar aracılığıyla üretim faaliyetlerini arttırmaktadır. Bu durum, doğanın insanlar tarafından daha fazla sömürülmesine ve tahrip edilmesine neden olmakta, çevre sorunları da buna bağlı olarak gelişmektedir. Schumacher'e göre modern insan, bir gelir sorunu ile değil; giderek tükenen doğal sermaye sorunu ile karşı karşıyadır. Dolayısıyla doğada oluşan tahribatın en aza indirilmesi ve bilinçli kaynak tüketimi için alternatif modellerin geliştirilmesi gerekir. Bu noktada Schumacher, soruna yönelik bazı önerilerde de bulunmaktadır. Tarım ve hayvancılıkta sağlıklı üretim yöntemlerinin geliştirilmesi, toprağın veriminin artırılması ve görece daha küçük ölçekli teknolojinin geliştirilmesi bu önerilerden birkaçıdır.

Schumacher'ın üzerinde durduğu bir diğer mesele de barış ve sürekliliktir. Ona göre çağdaş insanın gereksinimleri sonsuzdur. Bütün gereksinimlerini karşılamaya çalışan insanlar, her geçen gün daha fazla tüketme arzusu yaşarlar. Aynı zamanda, kapitalist sistem içerisindeki insanlar, kendisi dışındaki aktörlerin tüketim alışkanlıklarına bakarak da ihtiyacı olandan fazlasını tüketmeye yönelirler. Schumacher'a göre artan bu tüketim pratikleri, insanlar arasında kıskançlığın ve açgözlülüğün doğmasına neden olmaktadır. Toplumda var olan bu duygular, gereksiz tüketim pratiklerinin önünü açarak, doğal kaynakların kullanımını ve tahribatını da hızlandırmaktadır. Yazara göre kıskançlık ve açgözlülük, toplumda bir takım çatışmaların ve anlaşmazlıkların çıkmasına neden olmaktadır. Dolayısıyla yazar, hem oluşan çatışmaların önüne geçmek, hem de doğada bulunan kaynakların bilinçli bir şekilde kullanılmasını sağlamak adına, tüketim pratiklerinin yeniden gözden geçirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Böylece doğanın sürdürülebilir yapısını bozmadan, dünya üzerindeki barış ve huzur ortamı sağlanmış olacaktır.

Eserde eleştirilen bir diğer mesele de insanların, ekonomik büyümeye katkı sağlamayan her türlü üretim faaliyetini reddediyor olmasıdır. Kullanılan üretim tekniği, doğa veya insan tabiatıyla uyumlu olsun ya da olmasın, maksimum kazanç sağladığı müddetçe, yayılma ve gelişme hakkına sahip görülmektedir. Aksi bir durum söz konusu olduğunda; barış, doğa, sürdürülebilirlik, insan tabiatı gibi kavramlar önemini hızla yitirmektedir. Ona göre paranın tüm değerlerin üstünde tutulması, hayatta bulunan bütün değerlerin kutsallığına ve maneviyatına zarar vermektedir. Bu nedenle

ekonomi bilimi yalnızca maddi kazanç sağlamaya çalışmak yerine, doğada bulunan bütün canlıların menfaatini kapsayan modeller geliştirmelidir. Schumacher, hümanist ve çevreci fikirlerine paralel bir ekonomi biliminden de bahsetmektedir. Bu konuyu kitapta 'Budist Ekonomi Bilimi' başlığı altında tartışmaya açmakta ve çağdaş ekonomi modeli ile Budist ekonomi modelini karşılaştırmaktadır. Yazara göre modern kapitalist sistem insanların maddi kazançlarına odaklanırken; Budist ekonomi bilimi, insanın manevi kurtuluşuyla ilgilenmektedir. Budist ekonomi biliminin en temel ilkeleri barış ve sadeliktir. Modern iktisat bilimi için ise kişi başına düşen tüketim miktarının fazlalığıdır. Burada Schumacher'ın belirtmek istediği asıl nokta, küçük güzeldir ilkesinin gerekliliğidir. Kitabın ana temasını ihtiva eden bu sav, modern ekonomi biliminin çıkarlarına hitap etmiyor gibi görünse de aslında, yazara göre doğada bulunan bütün canlılar için küçük olanın tercih edilmesi çok daha makuldür.

Yazar eserinde, modern toplumlarda bir ölçek sorununun olduğunu da ifade etmektedir. Ona göre modern kapitalist ülkelerin öncelediği üç kuram bulunmaktadır. Bunlar; güçlü bir dünya devletinin kurulmasını sağlamak, herhangi bir ülkenin gücünü büyüklüğü ile ölçmek ve son olarak da bir ölçek ekonomisi geliştirmektir. Ölçek ekonomisi, kapitalist sistemin zorunlu kıldığı daha fazla büyüme eğilimini ifade etmektedir. Schumacher'e göre modern iktisat bilimi sadece ekonomik büyüme, sermaye, üretim ve tüketim faaliyetlerinin artırılması ya da gelir oranı gibi meselelerle ilgilendiği müddetçe, toplumda var olan yabancılaşıma, yoksulluk, kıskançlık, açgözlülük, umutsuzluk veya hayal kırıklığı gibi duygularla mücadeleye edemez. Bu nedenle Schumacher, modern kapitalist sistemin temel ilkesi olan daha fazla kazanç ve maksimum kâr hedeflerinin yerine, küçük ölçekli ekonomi modellerini önermektedir. Yani kitle üretimi yerine, kitleler için üretim anlayışının hâkim olması gerektiğinden bahsetmektedir.

Kitabın ikinci bölümünde yazar, kaynaklar meselesine değinmekte ve insanlar için en önemli kaynağın eğitim olduğunu ifade etmektedir. Schumacher'a göre insan, bilim ve teknolojinin ilerlemesini sağlayan en büyük kaynaktır. İnsanlar, bu ilerlemeleri sağlamak adına ilk olarak know how [teknik bilgi] üretirler. Ancak yazar, insanlığın gelişimi için teknik bilgiyi tek başına yeterli görmemektedir. Ona göre dünyanın bir takım tehlikelerle karşı karşıya olmasının temel sebebi, teknik bilgi eksikliği değildir. Asıl mesele, teknik bilginin akıl ve sağduyudan yoksun olmasıdır. Yazara göre üretilen teknik bilginin yalnızca formüllerden ve genel geçer iddialardan oluşması, hayattaki manevi değerlerin giderek daha fazla yok olmasına sebep olmaktadır. Kendisine ve yaşadığı topluma yabancılaştıran bir kimsenin teknik bilgi ile bu sorunun üstesinden gelmesi mümkün değildir. Bu nedenle teknik bilginin yanı sıra değerlerin aktarımına da özen gösterilmelidir. Yani Schumacher'e göre manevi değerlerin aktarılması için metafizik öğretilerden yararlanmak gerekir. Ancak bu şekilde eğitim, insanlar için en büyük kaynak haline gelebilir.

İnsanlar için bir diğer önemli kaynak ise topraktır. Yazar eserinde, toprağın bilinçli bir şekilde kullanılması gerektiğinin mesajlarını da vermektedir. Schumacher'e göre toprağı korumak ve sürekliliğini sağlamak, insanların temel sorumluluğu olmalıdır. Topraktan elde edilecek kazanç ise en son düşünülmesi gereken amaçtır. Ancak ne var ki çağdaş dünyada insanlar, öncelikle topraktan elde edecekleri verim ve geliri düşünmektedir. Bu durum ise toprağı her geçen gün daha fazla tahrir olmasına neden olmaktadır. Maddeci görüşün toprağı salt üretim aracı olarak görmesi, doğadaki bütün canlıların yaşamını tehlikeye atmaktadır. Bu nedenle modern kapitalist sistemin, toprak üzerinde uyguladığı politikaları değiştirmesi gerekir. Aynı zamanda yazarın ikinci bölümde değindiği bir diğer konu ise sanayide kullanılan kaynak meselesidir. Schumacher'e göre sanayi toplumlarında, doğadan elde edilen hammaddeler (kömür, petrol gibi) üretimin en önemli kaynaklarıdır. Bu kaynaklar, artan tüketim ihtiyaçlarını karşılamak için bilinçsiz bir şekilde kullanılmakta ve doğanın dengesi zarar görmektedir. Burada Schumacher, hem bilinçli bir kaynak tüketimi için hem de doğaya verilen zararın son bulması için alternatif üretim tekniklerinin geliştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. İlâveten yazar, doğaya zarar veren bir diğer faaliyetin ise nükleer enerji olduğundan bahsetmektedir. Ona göre nükleer enerjinin kullanımıyla birlikte havada, suda ve toprakta oluşan zararların göz ardı edilmemesi gerekir. Yazarın tartışmaya açtığı bütün bu meseleler, modern kapitalist toplumların uzun yıllardan beri mücadele ettiği önemli problem alanlarını ihtiva etmektedir. Son kertede yazar, bu sorunların çözümüne dair öneri mahiyeti taşıyan bir noktaya değinmektedir. Bu konuda Schumacher, kapitalist toplumlar için insan yüzü bir teknoloji modeli önermektedir. Başka bir ifadeyle, bilimsel ve teknolojik gelişmelerin doğaya ve insan tabiatına uygun hâle getirilmesi gerekir. Yazar burada da kitabın temel savını destekler mahiyette bir öneride bulunmakta ve bilimsel ilerlemelerde küçük olanın makul olduğunu belirtmektedir.

Kitabın üçüncü bölümünde yazar, yoksulluk olgusu ile nasıl baş edilmesi gerektiğinden ve kalkınmanın hangi fonksiyonlarla mümkün olacağından bahsetmektedir. Sanayi Devrimi'nden sonra kırsal bölgelerden kentlere yoğun bir göç dalgasının başlaması, şehirlerde yoksulluk ve işsizlik gibi sorunların çıkmasına da sebep olmuştur. Kitaptaki hâkim görüşe göre modern insanın ilk görevi, bu sorunlarla mücadele etmektir. Ancak yazarın bu noktada belirttiği görüş oldukça ilginçtir. Çünkü Schumacher'e göre yoksullukla mücadele etmenin ya da kalkınmanın tek yolu maddi etkenler değildir. Aşırı yoksulluğun nedenlerinden biri, elbette bir takım maddi kaynakların eksikliği olabilir. Fakat yazara göre yoksulluğun birincil gerekçesi eğitim, disiplin ve örgütlenme eksikliğidir. Bu nedenle Schumacher, bir toplumda kalkınmanın sağlanması ve yoksulluğun giderilmesi için bu üç alandaki eksikliklerin giderilmesi gerektiğini belirtmektedir.

Bunun akabinde yazar, yoksullukla mücadele etmenin orta ölçekli bir teknoloji modeli ile de mümkün olabileceğinden bahsetmektedir. Schumacher'e göre gelişmiş ülkelerde, yoksulların çalışma hayatına dâhil olma imkânları oldukça kısıtlıdır. Bu insanlar iş hayatına dâhil olsalar bile verimleri çok düşük seviyede kalmaktadır. Esasen yazara göre bunun temel gerekçesi, modern kapitalist sistemde kullanılan büyük ölçekli teknoloji modelidir. İleri düzey teknolojilerin

kullanıldığı fabrikalarda insanlar, çeşitli sebeplerden dolayı bu işlerde tutunamamışlardır. Bu nedenle kırsal alanlardan göç eden kimseler, üretim sürecine dâhil olamamıştır. Bu konuda yazar, hem yoksullukla mücadele edebilmek için hem de kalkınmanın sağlanabilmesi için orta ölçekli bir teknoloji modeli önermektedir. Başka bir ifadeyle, herkesin üretim faaliyetlerine katılabildiği bir model, ülkenin kalkınması için uygun bir seçim olabilir. Bu durumun sağlanabilmesi adına yazar dört öneri formülleştirmiştir. Bunlar; (1) kırsal kesimlerde iş olanaklarının yaratılması, (2) bu iş alanlarının orta ya da küçük ölçekte olması, (3) kullanılan üretim tekniklerinin daha basit olması, (4) üretimin yerel malzemenin yapılması ve yerel kullanıma hizmet etmesidir. Özetle Schumacher, kalkınmanın önündeki engellerin zengin/yoksul, eğitilmiş/eğitimsiz, kırsal/kentsel nüfus arasındaki eşitsizlikten kaynaklandığını düşünmektedir. Dolayısıyla köy ve kentsel mekânlar arasındaki dengeyi kurmak, eğitimin ayrıcalıklı bir sınıf yaratmasına engel olmak ve herkesin üretime dâhil olmasını sağlamak kalkınmanın gerçekleştirilebilmesi için gerekli görülmektedir.

Son olarak kitabın dördüncü bölümünde yazar, mülkiyet kavramının modern kapitalist toplumlarda, problemleri bir anlama karşılığı geldiğini ifade etmektedir. Özellikle de küçük, orta ve büyük ölçekli girişimlerdeki özel mülkiyet tanımının, nasıl bir çelişkiyi içerisinde barındırdığından bahsetmektedir. Schumacher'e göre küçük ölçekli işletmelerde özel mülkiyet, adaletli bir şekilde tahsis edilmektedir. Ancak orta ölçekli girişimlerdeki özel mülkiyet algısı, görece daha verimsiz ve adaletsiz bir yapıya bürünmüştür. Son olarak, büyük ölçekli girişimlerdeki özel mülkiyet kavramı ise içi boşaltılmış, uydurma bir öge haline gelmiştir. Bu nedenle yazar, büyük ölçekli girişimlerin özel mülkiyetten arındırılması gerektiğini vurgulamış ve bunun için söz konusu işletmeleri ulusallaştırmak gerektiğinden söz etmiştir. Esasen Schumacher burada sermaye sahipleri ile işçi sınıfı arasındaki eşitsizliğin giderilmesi için bir takım önerilerde bulunmaktadır. Başka bir ifadeyle sermayeyi elinde bulunduran kişilerin, işçilerin emeklerini sömürerek daha fazla zengin olmasına ve yoksulların ise giderek daha da yoksullaşmasına engel olabilecek argümanlar üretmektedir. Görüldüğü üzere yazar, kitabın temel tezi olan küçük güzeldir ilkesini, her bölümde olduğu gibi son bölümde de vurgulamış ve dünyadaki bütün canların geleceği için sade ve küçük olanın tercih edilmesi gerektiğini bir kez daha belirtmiştir.

Schumacher'ın modern kapitalist sisteme karşı bir çeşit meydan okuma olarak geliştirdiği bu eser, literatüre oldukça özgün bir perspektif sunmaktadır. Özellikle sosyolojinin bir alt dalı olan çevre sosyolojisi alanında, sıklıkla başvurulan bir referans kaynağı haline gelmiştir. Yayımlanmasının üzerinden uzun yıllar geçmiş olmasına rağmen eser, güncelliğini halen korumakta ve kapitalist ekonomik sistemin yarattığı olumsuz sonuçlar üzerine düşünen bireylere, esin kaynağı olmayı sürdürmektedir. Her ne kadar eser, iktisadi bir çerçevede hazırlanmış olsa da; esasen yazarın gündemine aldığı temel mesele, kapitalist ekonomik modelin; çevre, insan ve toplum üzerindeki yıkıcı etkilerini anlamaya çalışmaktır. Yazarın öngördüğü olayların birçoğunun günümüzde halen devam ediyor olması, eserin güncelliğini bir kez daha göstermektedir. Aynı zamanda Schumacher kitabında, kapitalizm sonrası bir çağın mümkün olduğundan bahsetmekte ve bunun için bazı önerilerde bulunmaktadır. Ancak her ne kadar günümüzde kapitalist ekonomik sistemin yarattığı sonuçlar, Schumacher'ın eserinde değindiği sorunlarla benzerlik gösteriyor olsa da; yazarın sorunlara karşı geliştirdiği öneriler, güncelliğini çoktan kaybetmiştir. Çünkü kapitalizm, günümüzde sınırlarını çok daha fazla genişletmiş ve dolayısıyla eserde yer alan öneriler, sorunları aşmak için yeterli değildir.